Znanje o HIV/AIDS-u i drugim polno prenosivim infekcijama među turističkim radnicima u Crnoj Gori

Ljiljana Jovičević¹, Itana Labović², Nataša Terzić², Rajko Strahinja², Tatjana Novaković³, Snežana Barjaktarović-Labović¹,

¹Dom zdravlja Bar, ²Institut za javno zdravlje Crne Gore, ³Medicinski fakultet u Kosovskoj Mitrovici

Kontakt autor: Ljiljana Jovičević

JZU Dom zdravlja Bar, Jovana Tomaševića br. 42,

85 000 Bar, Crna Gora

Phone: +382 30 317 351; fax.: +382 30 311 001

068 801 005; e-mail: jovicevic.d@t-com.me

Sažetak

UVOD: Ekspanzija turizma u Crnoj Gori doprinosi ekonomskom prosperitetu, međutim sa aspekta javnog zdravlja, mobilizacija, velika koncentracija ljudi na jednom mjestu, gubitak inhibicija tokom odmora, nose sa sobom izvjesne zdravstvene rizike, posebno od infekcije HIV-om i drugim polno prenosivim infekcijama. Od ukupnog broja inficiranih HIV-om u Crnoj Gori, zaposleni u turizmu su zastupljeni sa 14 %.

CILJ: Cilj istraživanja je prikupljanje i analiza podataka o znanju o HIV/AIDS-u i drugim polno prenosivim infekcijama u populaciji turističkih radnika.

METODE: Istraživanje je sprovedeno 2008/2009. godine kao studija presjeka. Ispitan je 1021 turistički radnik/ca. Instrument istraživanja je bio upitnik sačinjen od 20 pitanja. U prvom dijelu su bila pitanja u vezi sa sociodemografskim karakteristikama (pol, uzrast, stepen obrazovanja, zanimanje). Drugi dio upitnika sadržao je pitanja kojima je ispitivano znanje u odnosu na HIV/AIDS i druge polno prenosive infekcije.

REZULTATI: Od ukupnog broja ispitanika/ca 27,8% je pokazalo dobru informisanost o načinima prenošenja i načinima prevencije HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija. Informisanost se nije značajno razlikovala među dobnim grupama. Od ukupnog broja ispitanika/ca, 70,6 % informacije o HIV/AIDS-u dobija iz medija. U školi se informiše 10,9 %, a u porodici svega 4,5% ispitanika/ca.

ZAKLJUČAK: Znanje u vezi sa HIV/AIDS-om turističkih radnika u Crnoj Gori nije na zadovoljavajućem nivou, jer je manje od trećine ispitanika pokazalo da je potpuno informisano o najvažnijim načinima prenošenja i prevencije HIV/AIDS-a i drugih polno prenosivih infekcija.

Knowledge about HIV/AIDS and other sexually transmitted infections among tourist workers in Montenegro

Abstract

INTRODUCTION: The expansion of tourism contributing to economic prosperity, but in terms of public health, mobilization, a large concentration of people in one place, loss of inhibition during rest, carry some health risks, especially from HIV infection and other sexually transmitted infections. Of the total number of HIV infected in Montenegro, were employed in the tourism account for 14%.

AIM OF THE WORK: The aim of the research is collection and analysis of data on knowledge about HIV/AIDS and other sexually transmitted infections within the population of tourist workers.

METHODS: The research was conducted in 2008/2009 as a cross-sectional survey. There were 1021 tourist workers surveyed. The survey instrument was a questionnaire consisting of 20 questions. In the first part there were questions related to socio-demographic characteristics (gender, age, education, profession). The second part contained questions which were used to test the knowledge relating to HIV/AIDS and other sexually transmitted infections.

RESULTS: Only 27.8% of the participants out of the total number revealed high level of awareness about the transmission modes and prevention of HIV and other sexually transmitted infections. The level of awareness was not significantly different among participants belonging to different age groups. 70.6% of participants reported getting information about HIV/AIDS from media, 10.9% reported to get information at school, and 4.5% in their families.

CONCLUSION: Knowledge on HIV / AIDS among tourist workers in Montenegro is not satisfactory, having in mind that only one third of the participants correctly identified the most important ways of transmission and prevention of HIV and other sexually transmitted infections.

Key words: Sexual behavior, Prostitution, Epidemiologic studies, Sexuality, Infection, HIV

Uvod

Pandemija HIV/AIDS-a je jedan od najvažnijih i najurgentnijih izazova javnog zdravstva sa kojima se suočavaju vlade i civilni sektori širom svijeta(1).

Strateški planovi za odgovor na HIV/AIDS, na globalnom nivou, prepoznali su veću ugroženost nekih populacionih grupa od prenošenja ove i drugih polno prenosivih infekcija.

Nacionalna strategija za HIV/AIDS u Crnoj Gori, usvojena 2005. godine, je prepoznala radnike u turizmu i ugostiteljstvu kao jednu od kategorija u povećanom riziku za HIV: „Prevenciju širenja HIV/ AIDS- a među grupama od posebnog značaja (mladi, mornari i radnici u turizmu i ugostiteljstvu, intravenski korisnici droga, osobe koje su uključene u komercijalni seks, MSM- muškarci koji imaju seks sa muškarcima, Romi i zatvorenici”(2).

Broj turističkih radnika u Crnoj Gori se iz godine u godinu povećava u skladu sa jačanjem turističkih potencijala. Prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore u 2011. godini u Crnoj Gori je bilo preko 17.000 zaposlenih u turizmu(3). Turizam predstavlja glavnu privrednu granu u Crnoj Gori, koja značajno doprinosi ukupnom ekonomskom razvoju. Iako ekspanzija turizma doprinosi ekonomskom prosperitetu, sa aspekta javnog zdravlja, mobilizacija, velika koncentracija ljudi na jednom mjestu, gubitak inhibicija tokom odmora nose sa sobom izvjesne zdravstvene rizike, u prvom redu od lakšeg prenošenja i širenja mnogih zaraznih bolesti, posebno HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje, od ukupnog broja inficiranih HIV-om u Crnoj Gori, zaposleni u turističkoj djelatnosti su zastupljeni sa 14 % (4).

Pozitivan trend razvoja turizma uslovljava angažovanje sve većeg broja turističkih radnika kako iz Crne Gore, tako i iz zemalja u okruženju. Na osnovu toga se predviđa da će do 2016. godine u turističkoj djelatnosti u Crnoj Gori biti angažovano oko 24.500 radnika (5).

Faktori koji uslovljavaju i potenciraju osjetljivost ove populacije u odnosu na prenošenje HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija su:

- česte migracije, promjene radne i životne sredine;
- niska primanja i loš ekonomski status;

- vrlo često produžen rad, bez osiguranja i zdravstvene zaštite;
- neadekvatne kvalifikacije za poslove koje obavljaju;
- mogućnost stupanja u seksualne kontakte sa nepoznatim partnerima (turistima i osobama koje privremeno borave u Crnoj Gori);

nedovoljna informisanost o polno prenosivim infekcijama i nedovoljno korišćenje kondoma kao sredstva zaštite.

U periodu od aprila 2008. do aprila 2009. godine u primorskim gradovima Crne Gore sprovedeno je istraživanje među turističkim radnicima sa ciljem sagledavanja znanja o HIV/AIDS-u i drugim polno prenosivim infekcijama u ovoj populaciji. Rezultati ovog istraživanja usmjeriće dalje aktivnosti kojima će se prevenirati širenje HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija među zaposlenima u turističkoj djelatnosti, a samim tim i među opštom populacijom.

Aktivnosti na podizanju informisanosti i druge preventivne intervencije među osobama izloženim riziku zbog prirode posla, gdje spadaju i turistički radnici, svrstane su u osam strateških programskih oblasti u novom Nacionalnom strateškom odgovoru na HIV/AIDS u Crnoj Gori, 2010-2014. godine(6).

Matrijal i metode

Istraživanje je sprovedeno po tipu studije presjeka. Za odabir ispitanika korišćen je dvoetačni proporcionalni stratifikovani uzorak. Okvir za uzorak bila je lista svih turističko-ugostiteljskih objekata u izabranim primorskim gradovima koju je sačinjavalo: 107 hotela, 54 restorana i 35 kafe-barova ukupno 199 objekata). Nakon što su popisani svi turističko-ugostiteljski objekti u izabranim primorskim gradovima, izvršeno je grupisanje objekata po kategorijama u skladu sa Pravilnikom o klasifikaciji, minimalnim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata(7). Iz svakog stratuma kategorije) turističkih objekata, proporcionalno veličini stratuma, izabran je određeni broj objekata, u kojima je opet proporcionalno broju zaposlenih u objektima tog stratuma, izvršen slučajni odabir ispitanika/ca.

Procijenjeni broj zaposlenih u turističkoj djelatnosti u Crnoj Gori, u momentu istraživanja početak ljetnje turističke sezone 2008. godine i vansezona), bio je 10.000 osoba. Istraživanjem je obuhvaćen 1.021 ispitanik/ca, što predstavlja oko 10% od

ove populacije. Iz svakog stratuma proporcionalno veličini stratuma) selektovano je i obuhvaćeno istraživanjem:

34 hotela u kojima je istraživanjem obuhvaćeno 530 ispitanika/ca;

22 restorana u kojima je istraživanjem obuhvaćeno 260 ispitanika/ca;

31 kafe-bar u kojima je istraživanjem obuhvaćeno 135 ispitanika/ca;

51 ispitanik/ca iz Srednje turističke škole iz Ulcinja treći i četvrti razred;

45 ispitanika/ca iz Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole u Baru treći i četvrti razred).

Ispitanici u okviru odabranih objekata izabrani su slučajnim odabirom. Instrument istraživanja je bio upitnik sačinjen od 20 pitanja, koji je popunjavan anonimno, a sastojao se iz dva dijela. U prvom dijelu su bila pitanja u vezi sa sociodemografskim karakteristikama pol, uzrast, stepen obrazovanja, zanimanje). U drugom dijelu su bila pitanja koja su se odnosila na informisanost u odnosu na HIV/AIDS i druge polno prenosive infekcije. Neregularno i nepotpuno ispunjeni upitnici nijesu se koristili u analizi.

Informisanost o HIV/AIDS-u mjerena je pomoću sedam standardnih pitanja koja se koriste u međunarodnim istraživanjima, a koja su definisana od strane UNAIDS-a (8).

Pet od ponuđenih sedam pitanja odnosi se na zablude o načinima prenošenja HIV-a u svakodnevnom životu, dok ostala dva pitanja mjere nivo informisanosti o najdjelotvornijim načinima zaštite od infekcije HIV-a.

Učesnicima u istraživanju ponuđene su tri mogućnosti u odgovaranju: „Da“, „Ne“ i „Ne znam“. S obzirom na to da i odgovor „Ne znam“, takođe pokazuje neznanje o načinima prenosa i oblicima zaštite od HIV-a, u obradi su posmatrani kao netačni odgovori.

Analiza podataka urađena je u statističkom programu SPSS 13.0. Primijenjene su metode deskriptivne statistike, a procjena značajnosti razlike vršena je primjenom χ^2 testa.

Rezultati

Sociodemografske karakteristike ispitanika

Istraživanjem sprovedenim na teritoriji Bara, Ulcinja, Tivta, Budve, Kotora i Herceg Novog, obuhvaćen je 1.021 turistički radnik/ca starosti od 14 do 60 godina. Više od polovine su bile žene 528), dok je muškaraca bilo nešto manje 493), što je očekivano zbog činjenice da su žene zastupljenije kao radna snaga u turističko-ugostiteljskim objektima. Istraživanjem je obuhvaćeno i 96 učenika/ca u srednjim turističko-ugostiteljskim školama u Ulcinju i Baru.

Prosječna starost ispitanika bila je 28,5 godina $sd=10,16$), a za ispitanice 27 $sd=9,83$).

Među ispitanicima njih 29% ima završenu višu školu ili fakultet; završenu srednju školu ima 64%; samo osnovnu

završenu školu ima 5 %; 1 % ispitanika/ca nema završenu ni osnovnu školu, dok 42 ispitanika nije dalo odgovor.

U gradu živi preko 80% ispitanika/ca, dok ostali žive na selu. Više od polovine ispitanika/ca je neudato/neoženjeno-60,7%; udato/oženjeno je 25,7% ispitanik/ca; 4,5% ispitanika/ca živi sa partnerom; 5,5% ispitanika/ca je razvedeno, dok je sa „drugo“ odgovorilo 3,6% ispitanika. Stalno zaposlenih u turističkoj djelatnosti je bilo je više od polovine ispitanika. Sezonski je radilo 29%, a povremeno je angažovano 15,1% ispitanika/ca.

Zastupljenost ispitanika prema vrsti posla koju obavlja prikazana je u Tabeli 1.

Vrsta zaposlenja	Broj	Procenat (%)
Vlasnik ili menadžer objekta	122	11,94
Konobar/konobarica	215	21,05
Radnik/radnica za šankom/barom	101	9,89
Servir/ka	43	4,21
Recepcioner/recepcionerka	131	12,83
Radnik/ca u kuhinji	136	13,32
Radnik/ca na održavanju čistoće	67	6,56
Animator/animatorka	35	3,42
Drugo	171	16,75
UKUPNO	1021	100%

Tabela 1.

Informisanost turističkih radnika o HIV/AIDS-u

Najveći broj ispitanika informacije o HIV/AIDS-u dobija u medijima 70,5%). Na drugom mjestu je škola 10,9% ispitanika), a tek zatim porodica 4,7% ispitanika).

Skoro trećina ispitanika/ca ne zna da se HIV prenosi seksualnim putem, dok skoro dvije petine ispitanika/ca misli da se HIV može prenijeti ubodom komarca.

Da se HIV može prenijeti dijeljenjem hrane sa osobom inficiranom HIV-om misli skoro trećina ispitanika/ca. Značajnih 30% ne zna da se HIV-om može inficirati imajući seksualni odnos sa osobom koja izgleda zdravo, odnosno da se nečiji HIV status može pretpostaviti na osnovu njegovog izgleda.

Najbolju informisanost ispitanici su pokazali u odnosu na prenošenje HIV-a korišćenjem već upotrijebljenih igala i špriceva tačno je odgovorilo 95,1% ispitanika), dok su

najmanje informisani u odnosu na prenošenje HIV-a upotrebom čaše koju je koristila osoba inficirana HIV-om 56,3% tačnih odgovora).

Distribucija tačnih odgovora prikazana je u Tabeli 2.

Može li se HIV prenijeti	Tačni odgovori (%)
1. Seksualnim kontaktom?	70,2
2. Ubodom komarca ?	61,2
3. Dijeljenjem obroka (hrane) sa osobom inficiranom HIV-om?	69,0
4. Seksualnim odnosom sa osobom koja izgleda zdravo?	69,9
5. Upotrebom čaše koju je koristila osoba inficirana HIV?	56,3
6. S inficirane trudnice na plod?	81,8
7. Korišćenjem već upotrijebljenih igala i špriceva?	95,1

Tabela 2.

Informisanost ispitanika/ca o prenošenju HIV-a seksualnim kontaktom je ujednačena u odnosu na pol tačno je odgovorilo 70,3% ispitanika i 70,2% ispitanica. Takođe, ne postoji statistički značajna razlika u tačnim odgovorima u odnosu na mjesto življenja 70,6% tačnih odgovora ispitanika/ca iz grada i 68,1% ispitanika sa sela; $\chi^2=0,4$, $p=0,527$).

U odnosu na vrstu posla koju obavljaju, informisanost ispitanika o prenošenju HIV-a seksualnim kontaktom je najbolja među recepcionerima 77,1%), a najgora među radnicima/ama na održavanju čistoće 54,5%). Informisanost u vezi sa ovim pitanjem je bila bolja među ispitanicama 71,3% tačnih odgovora) u odnosu na ispitanike 66,5%).

Informisanost ispitanika u odnosu na mogućnost prenošenja HIV-a dijeljenjem hrane sa inficiranom osobom je najmanja među ispitanicama sa višom/visokom školskom spremom 76,6% osoba sa višom/visokom školskom spremom živi u zabludi da se HIV može prenijeti dijeljenjem hrane sa HIV inficiranom osobom).

Informisanost ispitanika o mogućnosti prenošenja HIV-a dijeljenjem hrane sa osobom koja je inficirana u odnosu na mjesto življenja je, statistički značajno, bolja među ispitanicama sa sela 70,6% ispitanika je odgovorilo tačno na ovo pitanje u odnosu na 60,5% ispitanika iz grada; $\chi^2=6,47$, $p<0,05$).

U odnosu na vrstu posla koju obavljaju u turističkoj djelatnosti, najveći broj tačnih odgovora na ovo pitanje dali su konobari i recepcioneri, dok su u okviru samih zanimanja najviši procenat tačnih odgovora imali animatori, a najniži radnici na održavanju čistoće (Tabela 3).

Može li se HIV prenijeti dijeljenjem obroka (hrane) sa osobom inficiranom HIV-om?	Ne	Da	Ne znam
	%		
Vlasnik ili menadžer objekta	76,0	8,3	15,7
Konobar/konobarica	60,7	15,4	23,8
Radnik/radnica za sankom/barom	69,0	9,0	22,0
Servir/ka	76,7	2,3	20,9
Recepcioner/recepcionerka	77,1	7,6	15,3
Radnik/ca u kuhinji	69,2	11,3	19,5
Radnik/ca na održavanju čistoće	56,1	7,6	36,4
Animator/animatorka	82,9	2,9	14,3

Tabela 3.

Nivo informisanosti o načinima zaštite od HIV-a mjereno je pomoću tri standardizovana pitanja definisana od strane UNAIDS-a (7) i jednog dodatnog pitanja o mogućnosti vakcinacije protiv pomenutih infekcija (Tabela 4).

Od prenošenja HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija prilikom seksualnog odnosa moguće je zaštititi se:	Tačan odgovor (%)
1. Pravilnom i redovnom upotrebom kondoma	89,5%
2. Imajući seksualne odnose samo s jednom, neinficiranom i vjernom osobom	76,9%
3. Izbjegavanjem seksualnih odnosa (apstiniranjem)	58,9%
4. Vakcinisanjem protiv tih infekcija	47,2%

Tabela 4.

Istraživanje je pokazalo da najveći broj ispitanika/ca zna da se pravilnom i redovnom upotrebom kondoma može zaštititi od HIV-a 89,5% ispitanika/ca je odgovorilo tačno). U odnosu na

pol postoji statistički značajna razlika, odnosno informisanost u vezi sa ovim pitanjem bolja je među muškarcima-91,5% ispitanika je odgovorilo sa „Da“ u odnosu na 87,7% ispitanica, $\chi^2=3,94$, $p<0,05$).

Uočena je značajna razlika u pokazanom stepenu informisanosti ispitanika/ca o mogućnosti zaštite pravilnom i redovnom upotrebom kondoma kod ispitanika/ca sa srednjim i višim/visokim obrazovanjem u odnosu na one sa nižim stepenom obrazovanja (Tabela 5).

Školska sprema	Da li se od prenošenja HIV-a i drugih PPI prilikom seksualnog odnosa moguće zaštititi pravilnom i redovnom upotrebom kondoma? (%)	
	Ne/Ne znam	Da
Bez škole/nepotpuna osnovna škola	18,2	81,8
Završena osnovna škola	32,7	67,3
Završena srednja škola	9,6	90,4
Viša škola/fakultet	6,6	93,4

Tabela 5.

Bolju informisanost o mogućnosti zaštite od HIV-a pravilnom i redovnom upotrebom kondoma u odnosu na mjesto življenja su pokazali ispitanici koji žive u gradu 91,3% ispitanika odgovorilo tačno u odnosu na 79,9% ispitanika sa sela $\chi^2=19,25$, $p<0,01$).

Najveći broj tačnih odgovora na ovo pitanje u odnosu na vrstu posla koju obavljaju dali su vlasnici/menadžeri objekata (91,0%), dok su najniži procenat tačnih odgovora dali/le serviri/ke (81,4%). U odnosu na mjesto življenja broj tačnih odgovora na ovo pitanje je veći među onima koji žive u gradu-79,0%, u odnosu na one koji žive na selu-65,2%, $\chi^2=14,51$, $p<0,01$).

Ukupni nivo informisanosti mjeren je standardnim kompozitnim indikatorom definisanim od strane UNAIDS-a, a koji se definiše kao procenat ispitanika koji korektno identifikuju načine prevencije prenosa HIV-a seksualnim putem i negiraju glavne zablude o HIV-u pet pitanja). U ovom istraživanju, svega 27,8% ispitanika dalo je tačne odgovore na svih pet pitanja.

Manje od četvrtine ispitanika/ca sa srednjom školskom spremom dalo je tačan odgovor na svih pet pitanja, dok je situacija među ispitanicima/cama sa višom/visokom školskom spremom nešto bolja (grafikon 1).

Edukacija ispitanika/ca o seksualnosti i HIV/AIDS-u

Više od polovine ispitanika/ca (64,6%) u toku školovanja nije imalo nikakav oblik edukacije o ljudskoj seksualnosti.

Nije uočena statistički značajna razlika u edukativnim aktivnostima u vezi sa HIV/AIDS-om u odnosu na sredinu iz koje ispitanici potiču (36% ispitanika iz gradske sredine u odnosu na 32,1% ispitanika iz seoske sredine; $\chi^2=0,9$, $p>0,05$).

Istraživanje je pokazalo da su mlađi ispitanici u značajno većem procentu bili u mogućnosti da učestvuju u edukativnim aktivnostima u vezi sa seksualnim/reproduktivnim zdravljem, HIV/AIDS-om i drugim polno prenosivim infekcijama.

Manje od trećine ispitanika (24,7%) je upoznato sa podatkom da u njihovom gradu postoji savjetovalište za HIV/AIDS, više od polovine ispitanika (58,3%) ne zna za postojanje savjetovališta, dok 17,0% smatra da savjetovalište ne postoji u njihovom gradu, pri čemu nije uočena statistički značajna razlika ni u odnosu na dobne grupe ($\chi^2=12,96$, $p>0,05$), niti između ispitanika koji žive u gradu i onih koji žive na selu ($\chi^2=5,86$, $p>0,05$), kao ni između muškaraca i žena ($\chi^2=6,0$, $p>0,05$).

Više od polovine ispitanika (57%) ne zna gdje se može testirati na HIV. Informisanost o mogućnosti testiranja na HIV se značajno razlikuje u odnosu na prebivalište (45,4% ispitanika iz grada u odnosu na 29,9% ispitanika sa sela zna gdje se može testirati na HIV $\chi^2=13,56$, $p<0,01$).

Diskusija

Ispitivanje informisanosti o HIV-u i drugim polno prenosivim infekcijama je prvo istraživanje ove vrste među zaposlenima u turističkoj djelatnosti u Crnoj Gori.

Svrha ovog istraživanja je obezbjeđivanje podataka neophodnih u javno-zdravstvenom planiranju i sagledavanju potreba za zdravstvenom zaštitom populacije turističkih radnika.

U dostupnoj domaćoj i stranoj literaturi veoma je mali broj radova o povećanom riziku dobijanja polno prenosivih infekcija kod turističkih radnika, odnosno njihovoj informisanosti i ponašanju u vezi s tim. Mogućnosti upoređivanja sa rezultatima drugih autora su vrlo male, stoga su rezultati dobijeni našim istraživanjem upoređivani samo sa rezultatima istraživanja kojim je ispitivano znanje o HIV-u, stavovi i seksualno ponašanje među turističkim radnicima u Gauteng pokrajini Tajudeen i saradnici, 2011.) (9).

U našem istraživanju svega 27,8% ispitanika je pokazalo dobru informisanost o načinima prenošenja i načinima prevencije HIV-a, koja se mjerila pomoću pet standardnih pitanja tri najčešće zablude o prenošenju HIV-a i dva načina prevencije), pri čemu se pokazano ne)znanje nije značajno razlikovalo među dobnim grupama.

Istraživanje je pokazalo da najveći broj ispitanika zna da se pravilnom i redovnom upotrebom kondoma može zaštititi od HIV-a (89,5% ispitanika je odgovorilo tačno). Rezultati sličnog istraživanja sprovedenog među turističkim radnicima u Južnoj Africi, u pokrajini Gauteng, pokazali su da skoro svi ispitanici

98,8%) znaju da se HIV može prenijeti ukoliko se kondom ne koristi redovno (9).

Ispitanici iz crnogorskih gradova obuhvaćenih istraživanjem su u značajno višem procentu pokazali dobru informisanost o HIV-u u odnosu na ispitanike sa sela, što ukazuje na neravnomjernu distribuciju preventivnih aktivnosti u vezi sa HIV-om, tj. da su seoske sredine nedovoljno pokrivene preventivnim aktivnostima.

Većina ispitanika u našem istraživanju informacije o HIV-u dobija iz medija-70,6%, a veoma mali broj njih u školi i u porodici. Slični rezultati su dobijeni u istraživanju sprovedenom u Južnoj Africi (9), gdje takođe najveći broj ispitanika informacije o HIV-u dobija iz medija.

Dobijeni rezultati navode na zaključak da se u posljednje vrijeme u medijima sve više govori o HIV-u, iako ne uvijek na primjeren način. Takođe, ovaj rezultat ide u prilog tome da je edukacija novinara koja je bila intenzivirana posljednjih godina dala rezultate i da je postignuto da mediji budu najšira platforma za plasiranje informacija opštoj populaciji.

Značajno je da ni škola ni porodica u Crnoj Gori još ne zauzimaju mjesto koje bi trebalo u vezi sa plasiranjem informacija o HIV/AIDS-u i drugim polnim infekcijama i da su u značajnom stepenu i dalje prisutne barijere, uslovljene izrazitom tradicionalnošću ove sredine.

Skoro dvije trećine ispitanika nije upoznato sa činjenicom da u njihovom gradu postoji savjetovalište za HIV, a više od polovine nije uopšte upućeno u to gdje se mogu testirati na HIV.

Upoređivanjem rezultata istraživanja sprovedenog u Crnoj Gori i istraživanja sprovedenog u Južnoj Africi (9), može se zaključiti da je nivo informisanosti zaposlenih u turističkoj djelatnosti u obje države nedovoljan. Takođe, oba istraživanja ukazuju na potrebu za daljom edukacijom populacije turističkih radnika, kako bi se smanjio rizik za transmisiju HIV-a i drugih polno prenosivih infekcija.

Ako se rezultati našeg istraživanja uporede sa istraživanjem koje je 2009. godine sprovedeno u opštoj populaciji u Crnoj Gori(10), može se uočiti da je informisanost o HIV/AIDS-u generalno nezadovoljavajuća.

Literatura

1. Statistički godišnjak 2011. MONSTAT 2011
2. Vlada Crne Gore. Nacionalna strategija za HIV/AIDS u Crnoj Gori, 2005-2009. Podgorica. 2005. str. 14-16
3. Institut za javno zdravlje. Godišnji izveštaj o HIV/AIDS-u u Crnoj Gori za 2011. godinu. Podgorica. 2011.
4. Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine. Strategija razvoja ljudskih resursa u sektoru turizma u Crnoj Gor. 2007.
5. Vlada Crne Gore. Nacionalni strateški odgovor na HIV/AIDS u Crnoj Gori 2010-2014. godine. Podgorica. 2010.

Rezultati našeg istraživanja koreliraju sa rezultatima i drugih sličnih istraživanja, i ukazuju generalno na potrebu kontinuirnog sprovođenja edukativnih programa i programskih intervencija za poboljšanje odgovora na HIV/AIDS, kako među posebno izloženim populacijama, tako i među opštom populacijom.

Zaključak

Informisanost zaposlenih u turističkoj djelatnosti o HIV/AIDS-u i drugim polno prenosivim infekcijama je nedovoljna, jer je manje od trećine ispitanika pokazalo da je potpuno informisano o najvažnijim načinima prenošenja i prevencije HIV infekcije. Ovaj rezultat ukazuje na sveukupno lošu informisanost ispitivane populacije i direktan je argument za podršku svim preventivnim aktivnostima koje, na bilo koji način, utiču na povećanje informisanosti u vezi sa HIV/AIDS-om i drugim polno prenosivim infekcijama.

S tim u vezi, potrebno je raditi na podizanju svijesti opšte populacije u vezi sa HIV-om, što bi doprinijelo većoj otvorenosti i porodice i nastavnika za razgovore na temu HIV/AIDS-a i drugih polno prenosivih infekcija.

Informacije o HIV/AIDS-u i drugim polno prenosivim infekcijama skoro polovini ispitanika nijesu dostupne u radnom okruženju.

Informisanost ispitanika o mogućnostima anonimnog savjetovanja i testiranja na HIV i druge polno prenosive infekcije je nedovoljna, što ukazuje da su informacije o mogućnostima testiranja slabo zastupljene kako u medijima, tako i u samim turističkim objektima.

Dobijeni rezultati će poslužiti kao osnova za kreiranje aktivnosti koje će doprinijeti prevenciji transmisije HIV-a i uzročnika drugih polno prenosivih infekcija među zaposlenima u turističkoj djelatnosti.

Neophodno je intenzivnije sprovođenje zdravstveno-preventivnih intervencija u ovoj populaciji, naročito među turističkim radnicima koji potiču iz seoskih sredina, jer je istraživanje ukazalo na neravnomjernu distribuciju preventivnih aktivnosti u vezi sa HIV-om u odnosu na mjesto življenja.

6. Pravilnik o klasifikaciji, minimalnim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata. Sl. list RCG, od 06. 06. 2007;33/07
7. UNAIDS. UNGAS Guidelines on construction of core indicators. Geneva: UNAIDS. 2009.
8. Tajudeen L, Pengpid S, Peltzer K. HIV Knowledge, Attitudes, and Sexual Behaviour among Tourism Workers in Gauteng Province, South Africa. J Hum Ecol 2011;36:103-110.